

at sige) med Udtrykket »Henlæggelse til Fornylsesfond«. Ved de danske af Kommuner drevne Elektricitetsværker er disse Henlæggelser som Regel ansat under Hensyn til, hvad man i det enkelte Aar mener at kunne formindske Driftsoverskuddet med (i Københavns Kommune henlægges saaledes ligefrem en bestemt Andel af Driftsoverskuddet). Der vilde i og for sig ikke være noget til Hinder for, at man opfattede Henlæggelser til Fornylsesfond som en Udgift, der skulde dække Forskellen mellem den tekniske Amortisation (Afskrivninger) og hvad man kunde kalde den økonomiske Amortisation, idet det ofte kan blive nødvendigt at forny et Anlæg, forinden det er slidt op i teknisk Forstand. Tidspunktet for en saadan Fornylse vil imidlertid bl. a. være afhængig af Kommunens finansielle Stilling, og for saa vidt er der altsaa dog nogen Ræson i kun at henlægge saa meget til Fornylsesfond, som man mener at have Raad til.

Henry Stjernqvist.

Erich Preiser: GRUNDZÜGE DER KONJUNKTURTHEORIE. Tübingen (Mohr) 1933. 160 S.

Det er paa en Gang beskedent og dristigt, naar Forf. i Forordet fremhæver, at han med fuldt Overlæg har kaldt sin Bog Grundzüge der Konjunkturtheorie, skønt dens Indhold »forsaavidt« er en ny Teori. Beskedent fordi Fremstillingen — trods al Afhængighed af Forgængere — paa ingen Maade er blot og bar kompilatorisk, men tværtimod særdeles selvstændig; men dristigt fordi den kun har meget begrænsede Muligheder for at kunne forene de modstridende Meninger.

Hermed skal paa ingen Maade være sagt, at det er en haabløs Opgave, paa Forskningen nuværende Standpunkt, at forsøge at give en alment acceptabel sammenfattende Fremstilling af de vundne Resultater. Tværtimod er vel netop dette de fleste Konjunkturforskeres store Maal; men Mulighederne beror paa Opgavens Formulering.

Man kan sondre mellem to Slags Teorier. Den første Type deduceres ud fra visse enkle Forudsætninger (der kan være af højst forskellig Karakter), og bestaar af et logisk Skema, der viser, hvorledes en Bølgebevægelse opstaar under netop de valgte Forudsætninger. Om en saadan Teori er rigtig eller forkert beror i og for sig kun paa dens logiske Holdbarhed; men dens Værdi afhænger af, hvorvidt den Aarsagssammenhæng, den har isoleret ad Abstraktionens Vej, er et væsentligt Element af de virkelige Bevægelser. Forskellige Teorier af denne Art behøver ikke at være kontradiktoriske; de kan meget vel hver for sig belyse væsentlige Træk af Sammenhængen. Man maa netop paa Forhaand vente, at en enkel skematisk Konstruktion vil være ganske utilstrækkelig til at give en udtømmende Forklaring paa de meget komplicerede Fænomener, man staar overfor.

Det er denne Tankegang, der ligger til Grund for den anden og almindelige Type paa Konjunkturforklaringer. Disse kan derfor ikke fremtræde som logisk afsluttede Teorier, men bliver delvis af descriptiv Karakter. Man beskriver det typiske Konjunkturforløb og udreder Traadene i den komplekse Sammenhæng ved at inddrage mange forskellige Momenter og mange forskellige Former af indbyrdes Afhængighed. Skal Teorien dernæst anvendes paa en given historisk Konjunkturbevegelse, maa den tillempes og suppleres under Hensyntagen til de specielle Forhold, der har gjort sig gældende. I Følge Sagens Natur faar Udredningen et subjektivt Præg — ligesom poli-

at sige) med Udtrykket »Henlæggelse til Fornylsesfond«. Ved de danske af Kommuner drevne Elektricitetsværker er disse Henlæggelser som Regel ansat under Hensyn til, hvad man i det enkelte Aar mener at kunne formindske Driftsoverskuddet med (i Københavns Kommune henlægges saaledes ligefrem en bestemt Andel af Driftsoverskuddet). Der vilde i og for sig ikke være noget til Hinder for, at man opfattede Henlæggelser til Fornylsesfond som en Udgift, der skulde dække Forskellen mellem den tekniske Amortisation (Afskrivninger) og hvad man kunde kalde den økonomiske Amortisation, idet det ofte kan blive nødvendigt at forny et Anlæg, forinden det er slidt op i teknisk Forstand. Tidspunktet for en saadan Fornylse vil imidlertid bl. a. være afhængig af Kommunens finansielle Stilling, og for saa vidt er der altsaa dog nogen Ræson i kun at henlægge saa meget til Fornylsesfond, som man mener at have Raad til.

Henry Stjernqvist.

Erich Preiser: GRUNDZÜGE DER KONJUNKTURTHEORIE. Tübingen (Mohr) 1933. 160 S.

Det er paa en Gang beskedent og dristigt, naar Forf. i Forordet fremhæver, at han med fuldt Overlæg har kaldt sin Bog Grundzüge der Konjunkturtheorie, skønt dens Indhold »forsaaavidt« er en ny Teori. Beskedent fordi Fremstillingen — trods al Afhængighed af Forgængere — paa ingen Maade er blot og bar kompilatorisk, men tværtimod særdeles selvstændig; men dristigt fordi den kun har meget begrænsede Muligheder for at kunne forene de modstridende Meninger.

Hermed skal paa ingen Maade være sagt, at det er en haabløs Opgave, paa Forskningen nuværende Standpunkt, at forsøge at give en alment acceptabel sammenfattende Fremstilling af de vundne Resultater. Tværtimod er vel netop dette de fleste Konjunkturforskeres store Maal; men Mulighederne beror paa Opgavens Formulering.

Man kan sondre mellem to Slags Teorier. Den første Type deduceres ud fra visse enkle Forudsætninger (der kan være af højst forskellig Karakter), og bestaar af et logisk Skema, der viser, hvorledes en Bølgebevægelse opstaar under netop de valgte Forudsætninger. Om en saadan Teori er rigtig eller forkert beror i og for sig kun paa dens logiske Holdbarhed; men dens Værdi afhænger af, hvorvidt den Aarsagssammenhæng, den har isoleret ad Abstraktionens Vej, er et væsentligt Element af de virkelige Bevægelser. Forskellige Teorier af denne Art behøver ikke at være kontradiktoriske; de kan meget vel hver for sig belyse væsentlige Træk af Sammenhængen. Man maa netop paa Forhaand vente, at en enkel skematisk Konstruktion vil være ganske utilstrækkelig til at give en udtømmende Forklaring paa de meget komplicerede Fænomener, man staar overfor.

Det er denne Tankegang, der ligger til Grund for den anden og almindelige Type paa Konjunkturforklaringer. Disse kan derfor ikke fremtræde som logisk afsluttede Teorier, men bliver delvis af descriptiv Karakter. Man beskriver det typiske Konjunkturforløb og udreder Traadene i den komplekse Sammenhæng ved at inddrage mange forskellige Momenter og mange forskellige Former af indbyrdes Afhængighed. Skal Teorien dernæst anvendes paa en given historisk Konjunkturbevegelse, maa den tillempes og suppleres under Hensyntagen til de specielle Forhold, der har gjort sig gældende. I Følge Sagens Natur faar Udredningen et subjektivt Præg — ligesom poli-

tisk Historieskrivning — og dette gælder ligesaavel den typiske som den konkrete Fremstilling. Forskellige Personer vil betone de enkelte Elementer i ulige Grad og ordne Stoffet paa forskellig Maade; men der er dog stadig saa megen Plads for Objektiviteten, at der er Mulighed for at give en i Hovedtræk alment accektabel Fremstilling, der kan tjene som Basis for en detailleret Viderebehandling.

At give en saadan Fremstilling af det typiske Konjunkturforløb er uden Tvivl en saare betydningsfuld, men endnu ikke tilfredsstillende løst Opgave.

Heller ikke den foreliggende Bog kan — sine mange gode Egenskaber til Trods — gælde som en Løsning. For det første har Forf. paa Forhaand sikret sig Modsigelse ved at vende sig skarpt polemisk mod en bestemt Skole. For det andet inddrager Fremstillingen ganske vist Betragtninger fra adskillige af de kendte Teorier og er navnlig stærkt paavirket af Spiethoff; men den er dog bygget op omkring en ganske bestemt Tanke, som Forf. betegner som Overakkumulationsteorien.

Et af Bogens fire Kapitler er helliget en Kritik af den monetære Konjunkturteori, ganske særligt af Hayeks Udformning (fordi »wir den Gegner in der stärksten Rüstung angreifen wollen«). Angrebet er af betydelig Vægt og føres paa to Fronter. Dels »udefra«, især rettet mod Forudsætningen om fuld Beskæftigelse ved Opsvingets Begyndelse, og dels som en immanent Kritik, der slaar ned paa to tvivlsomme Led i den logiske Konstruktion. I Følge Hayek vil en Rentesænkning fremkalde en Udvidelse af Produktionsapparatet; men efter de teoretiske Forudsætninger udløses der derved modsat rettede Kræfter. Kun hvis man (vilkaarligt) antager, at disse ligevægtssøgende Kræfter ikke straks gør sig gældende, kommer Processen overhovedet i Gang; men har man først ladet den komme i Gang, er det vanskeligt at indse, hvorfor den ikke kan føres igennem. Til at opretholde et bestemt Produktionsapparat udkræves jo ingen Opsparing, hverken frivillig eller tvungen. Preiser sigter uden Tvivl efter to meget svage Steder paa Rustningen; men de monetære Teoretikere vil næppe anerkende, at han har faaet sat et afgørende Stød ind.

Under Behandlingen af Kapitaldannelseprocessen betjener Forf. sig af nogle meget belysende skematiske Opstillinger og indfører under Analysen en Terminologi, der bliver af stor Betydning for den følgende Udvikling. Forf. sondrer mellem autonom og heteronom Opsparing. Betegnelserne finder kun Anvendelse paa en Forandring i Opsparingen, der betegnes som autonom, hvis den skyldes en Ændring af Spareviljen, men som heteronom, hvis den skyldes Forandringer i Indkomstfordeling. I grove Træk vil Forholdet være saaledes, at Arbejderne vil anvende en Indkomstforøgelse til at udvide Forbruget, mens Driftsherrerne vil have Tilbøjelighed til at anvende Forøgelsen til Investering. Forf. mener nu, at et begyndende Opsving som et afgørende Træk medfører en Nedgang i Lønkvoten, hvorved forstaas Arbejdernes forholdsmæssige Andel af den samlede Produktion. Lønkvoten kan udmærket være faldende, selv om baade Beskæftigelsesgraden og Reallønnen stiger. Denne Udvikling medfører en heteronom Udvidelse af Opsparingen og Produktionen af Produktionsmidler vokser. Under denne Ekspansion kan Produktionsmiddelindustrien en Tid lang finde tilstrækkelige Afsætningsmuligheder indenfor sit eget Omraade; men efterhaanden vil det vise sig, at Udvidelsen er for stærk i Forhold til det endelige Forbrug, hvorefter Ka-

pitalen afvurderes, og Likvidationen indtræder. Til Illustration anføres, at Antallet af Nerzfarme gennem en Tid kan udvides meget stærkt ved Tillæg af Avlsdyr; men at der nødvendigvis til Slut maa indtræde et Omslag.

Omkring den her skitserede Tankegang bygger Forf. sin Fremstilling og paaviser Forbindelseslinierne til tidligere Teorier. Baade Overakkumulations-teorien i sig selv og den metodiske Behandling af Stoffet betyder et værdifuldt Bidrag til Konjunkturteorien.

O. Strange Petersen.

Sven Røgind: ALKOHOLBESKATNINGEN I NORDENS LANDE. (G. E. C. Gads Forlag, København 1933). 226 Sider. 6 Kr.

Alkoholbeskatningen er for Tiden naaet til et betydningsfuldt Stoppedet paa Udviklingslinien. Forbudet er praktisk taget opgivet — foreløbig da — som Hovedmidlet i Alkoholpolitiken, og Pladsen er tilfaldet Beskatningen; det er dermed fastslaaet, at der ved dennes Udformning maa tages Hensyn til de to Sider, den finansielle og den sociale. Røginds her omtalte Bog er derfor kommen paa et heldigt Tidspunkt. Den redegør indgaaende for Alkoholbeskatningen i de 5 nordiske Lande, baade dens nuværende Indhold og dens historiske Udvikling, fortrinsvis til Midten af forrige Aarhundrede.

Under Alkoholbeskatningen er medtaget Beskatningen af Øl, Brændevin og andre destillerede stærke Drikke, Vin, Frugtvin, Mjød o. l. Fremstillingen er delt efter Tidsperioder, ikke efter Lande. Det kan selvfølgelig omdisputeres, hvilken Inddeling af det store, stærkt detaillerede Stof, der er mest frugtbar; det kommer vel ogsaa an paa, om Bogen fortrinsvis skal være en Haandbog eller en Lærebog. Trods alt tror jeg imidlertid, at der kommer mest ud af en Inddeling efter Lande, suppleret med et Resumé tilsidst, hvor de principielle Forskelligheder i Udvikling og Standpunkt kommer frem.

Hovedindholdet er en Redegørelse for Skattebestemmelsernes Principper og Detailler paa de forskellige Tidspunkter. Medens der sikkert ikke kan indvendes noget mod de medtagne Enkeltheders Rigtighed, kan der maaske indvendes, at det af de Bestemmelser, der er taget med, ikke altid er lige let at forstaa Sammenhængen. Desuden indeholder Bogen en fyldestgørende Omtale af de Motiver, der paa de forskellige Tider har spillet en Rolle ved Lovens Udformning og lejlighedsvis en Karakteristik af Lovens Virkninger paa Omsættningens Størrelse, Varepriser o. l. Indenfor det Omfang, Bogen har, er det dog udelukket at behandle begge Sider — det faktiske og det finansvidenskabelige — lige grundigt, og Hovedvægten er — som sagt — lagt paa den førstnævnte. Det medfører den Fare, at der kommer noget generelt og almindeligt over Ræsonnementerne med Hensyn til den sidste. Tager man f. Eks. Omtalen paa S. 53 af den meget omtalte Forhøjelse af den danske Ølbeskatning for de to Klasser Luksusøl, er det vel rigtigt, at Forbruget af disse Ølsorter gik ned, men Sammenhængen er formodentlig, at de paagældende Mennesker i Stedet for har konsumeret en anden Ølsort, saaledes at Statens finansielle Gevinst og Tab maa gøres op under Hensyntagen hertil. Klar er heller ikke Forfatterens Sondring mellem Omsættingsafgifter og Forbrugsskatter (f. Eks. S. 219). En Omsættingsafgift, der udgør f. Eks. en bestemt Procentdel af Omsættingsværdien, er vel en Forbrugsskat; om den faktisk overvælttes eller ikke, er ligegyldigt i denne Forbindelse. Er Omsættingsafgiften et bestemt Beløb pr. Virksomhed, er den vel snarest at betragte